

**МІНІСТЕРСТВО
ВНУТРІШНІХ
СПРАВ
УКРАЇНИ**

**ЛЬВІВСЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ
СПРАВ**

**НАЦІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ
ПРАВОВИХ
НАУК
УКРАЇНИ**

**КОНСУЛЬТАТИВНА
МІСІЯ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО
СОЮЗУ**

ВІЙНА В УКРАЇНІ: ЗРОБЛЕНІ ВИСНОВКИ ТА НЕЗАСВОЄНІ УРОКИ

**Збірник тез
Міжнародної науково-практичної конференції**

20 лютого 2026 року

Київ – Львів – Харків

Кульчицька М. О.,
доцент кафедри українознавства
та міжкультурної комунікації,
кандидат філологічних наук, доцент
(Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності)

Хлипавка Г. Г.,
доцент кафедри українознавства
та міжкультурної комунікації,
кандидат педагогічних наук
(Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності)

ВОЄННА ЕСЕЇСТИКА ЯК РЕСУРС ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ВІЙНИ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ, СОЦІАЛЬНИЙ ТА КУЛЬТУРНИЙ ВИМІРИ (на матеріалі книги Артура Дроня «Гемінгвей нічого не знає»)

Війна радикально змінює психологічні, соціально-економічні й культурні умови життя ветеранів, внутрішньо переміщених осіб та їхніх родин. У симбіозі з гострими травматичними переживаннями цих людей (пораненнями, полонем, втратою побратимів і близьких, руйнацією дому, вимушеним переміщенням) постають виклики їхньої довготривалої онтологічної адаптації: відновлення базового відчуття безпеки, повернення довіри до світу, переозначення особистої й колективної ідентичності, подолання внутрішніх пасивних і активних конфліктів та зовнішніх тригерів, опрацювання / подолання горя, пошук нових життєвих сенсів і ресурсів колективної чи індивідуальної взаємопідтримки. У цьому контексті воєнна есеїстика як прояв катарсису її творців (книги як зміцнення, психоемоційне звільнення, крок до порозуміння з Іншим) може бути розглянута як важливий культурний інструмент – художній камертон – ментального пролонгованого подолання наслідків війни, що працює на рівні нарративної нормалізації досвіду, емпатійного резонансу та формування м'яких стратегій одноосібного / суспільного переживання травми.

Матеріалом дослідження обрано есе з книги Артура Дроня «Гемінгвей нічого не знає», у яких зафіксовано конкретний індивідуальний досвід війни автора з позиції безпосередньої присутності, тілесної вразливості та моральної відповідальності. У фокусі аналізу – три взаємопов'язані тематичні вузли, релевантні проблематиці подолання наслідків війни: екзистенційно-духовний вимір фронтового досвіду; письмо й читання як форма психологічної підтримки (у горизонті бібліотерапії); культура як маркер ідентичності та чинник психологічної стійкості.

В есе «Господь Окопний» війна постає як гранична ситуація, у якій віра або невіра перестають бути абстрактними світоглядними категоріями й перетворюються на індивідуальну відповідь, сформовану на конкретному досвіді помежів'я життя й смерті. Автор підкреслює, що одна й та сама подія світоглядно може сприйматися амбівалентно: як доказ Божої присутності або як остаточне її заперечення, адже «справа не в Бозі – є він там чи нема, – справа в нас» [1, с. 13–20]. Ця позиція важлива для осмислення психологічних наслідків війни: сенсотворення в умовах травми не є універсальним чи нормативним; воно залежить від внутрішніх настанов людини, її життєвого досвіду та соціального оточення. Водночас у тексті акцентовано роль побратимства, спільної присутності під обстрілами, розмов і мовчання як форм соціальної підтримки, що зменшують ізоляцію та допомагають витримувати страх і невизначеність.

Особливу увагу в есеїстиці Артура Дроня приділено пам'яті про поранених і загиблих, досвіду реабілітації та тривалого повернення з війни. Ці наративи не романтизують травму, але легітимізують й оприявнюють нормальність складних почуттів: виснаження, провини вцілілого, розгубленості, гніву. Така нарація надзвичайно важлива для родин ветеранів і ВПО, адже вона зменшує розрив досвіду між фронтом і тилом, уможливорює чесно, відкрито називати пережите й приймати його як частину спільної реальності.

В есе «Назавжди про тебе» письмо постає як спосіб роботи з утратою і травматичним часом. Автор формулює принципову тезу: «Письмо – це спосіб заперечити часу. Сказати смерті: «Ти не зможеш забрати від мене всього» [1, с. 117–120]. У площині психологічної реабілітації ця думка співзвучна з концептами бібліотерапії, за якими література може виконувати функцію емоційної підтримки, сприяти усвідомленню переживань і формуванню адаптивних стратегій подолання стресу [2, с. 218–222; 3,

с. 176–178]. Письмо й читання в Артура Дроня не скасовують болю, але зберігають пам'ять і створюють простір співчуття, емпатії, що особливо важливо для родин загиблих і спільнот, які проживають колективну травму.

Наукові дослідження підтверджують терапевтичний потенціал літератури як інструменту психологічної допомоги. Бібліотерапію розглядають як метод, що допомагає зменшити психоемоційну напругу, знизити рівень тривожності й агресії, посилити саморефлексію та налагодити адекватну взаєморозумілу міжособистісну комунікацію [2, с. 219–221]. Водночас наголошується на важливості індивідуального підходу та етичної відповідальності фахівця, який працює з текстом, адже література не може бути універсальним «рецептом» і потребує чутливого добору відповідно до стану людини [4, с. 139–143]. У такому контексті есеїстика Артура Дроня може бути використана як приклад сучасної української воєнної літератури, здатної виконувати підтримувальну функцію в роботі з ветеранами та ВПО.

Есе «Культура в рюкзаку» актуалізує ще один важливий вимір подолання наслідків війни – культурно-ідентифікаційний. Образ знайденої серед трофеїв книги російської поезії стає приводом для осмислення культури як ідеологічного маркера й чинника буттєвого морального вибору. Есеїст ставить питання відповідальності культури, яка може або підтримувати людяність, або легітимізувати насильство [1, с. 107–109]. Паралельно він показує українську культуру як ресурс опори й стійкості: присутність класики, відчуття спадкоємності, впізнавання «свого» в умовах війни формують психологічну витривалість і колективний сенс національного існування.

Цей підхід узгоджується з сучасними дослідженнями, які підкреслюють роль культурних і смислових рамок у формуванні стійкості в умовах воєнного стану [5, с. 6–10]. Подолання наслідків війни потребує не лише медичних і психологічних інтервенцій, а й підтримки ідентичності, соціальних зв'язків і відчуття належності. У практичному вимірі це відкриває можливості використання цієї літератури в групових формах роботи: читаннях, обговореннях, бібліотерапевтичних програмах для ветеранів, ВПО та членів їхніх родин.

Соціально-економічний вимір війни в есеях Артура Дроня проявляється через побутові сенсорні деталі: сирени, підземні паркінги, фінансову нестабільність, волонтерські маршрути, хронічну втому [1, с. 118–119]. Ці подробиці фіксують стан тривалого стресу й виснаження, характерний для цивільного населення й родин військових. Тексти автора в такому разі виконують функцію соціальної видимості – повертають приватні переживання в простір публічного мовлення, зменшуючи стигматизацію та дозволяючи людині визнавати власну вразливість, фізичну чи почуттєву слабкість без втрати гідності.

Ретельне фахове опрацювання воєнної есеїстики Артура Дроня може стати потужним багатовимірним ресурсом для подолання наслідків війни. Їх потенціал полягає в легітимації травматичного досвіду й виведенні його на рівень ми-сприйняття й когнітивно-сенситивного порозуміння через наратив спільних для багатьох українців неозвучуваних мислеформ та емоційних станів, формування мови співпереживання; актуалізації культури як чинника психологічної стійкості й можливості інтеграції в бібліотерапевтичні та психосоціальні практики за умови етичного й індивідуалізованого підходу. Перспективним напрямом таких досліджень є розробка програм використання сучасної української воєнної літератури в роботі з ветеранами, ВПО та їхніми родинами як елементу комплексної реабілітації та соціального відновлення.

Джерела:

1. Дронь А. Гемінгвей нічого не знає. Львів : Видавництво Старого Лева, 2025. 168 с.
2. Марценюк М. О. Терапевтичні можливості бібліотерапії як сучасного методу психологічної допомоги // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія. 2020. Т. 31(70), № 4. С. 218–222. DOI: <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2020.4/34>
3. Черниш О. Терапевтична література в сучасній психотерапії: вплив на психоемоційний стан та застосування у психології // Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. 2025. Вип. 23. С. 176–180. DOI: <https://doi.org/10.30970/PS.2025.23.21>
4. Черниш О., Оксютівич М., Харитоновна Н., Матеюк О. Терапевтична література як інструмент зцілення: психологічний потенціал // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Психологія. 2025. № 1(21). С. 139–144. DOI: [https://doi.org/10.17721/BPSY.2025.1\(21\).19](https://doi.org/10.17721/BPSY.2025.1(21).19)
5. Мерзлякова О. Резильентність та практики психологічного відновлення в умовах довготривалої військової агресії : інформаційно-практичний порадник. Київ : Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. О. Сухомлинського, 2023. 20 с.